

Praksa Evropskog suda za ljudska prava od 19. i 21. maja 2026. godine¹**Stanković v. Bosnia and Hercegovina (br. 11103/23), 19.5.2026. godine****Nema povrede člana 1. Protokola 12 uz Ek**

Podnositeljica predstavke, Dragana Stanković, je državljanka Bosne i Hercegovine rođena 1986. godine i živi u Banjoj Luci.

Predmet se odnosi na navodnu diskriminaciju prilikom dodjele naknada tokom perioda privremene nesposobnosti za rad, ovisno o tome da li je osoba samozaposlena ili zaposlenik.

Podnositeljica predstavke, samostalni advokat, je 2019. godine podnijela zahtjev za naknadu plate dok je bila na bolovanju zbog trudnoće. Fond zdravstvenog osiguranja je odbio njen zahtjev. Ova odluka je potvrđena u naknadnom postupku sudske revizije. Konačno, Ustavni sud je utvrdio da podnositeljica predstavke nije bila podvrgnuta diskriminaciji u ostvarivanju svojih prava.

U svojoj ocjeni pritužbe na diskriminaciju prema članu 1. Protokola br. 12 uz Konvenciju, Ustavni sud je utvrdio da okolnosti podnositeljice predstavke nisu analogne, niti relevantno slične, okolnostima osiguranih zaposlenika u mjeri u kojoj te dvije grupe imaju različita prava i obaveze. Štaviše, iako je stopa doprinosa za zdravstveno osiguranje bila jedinstveno utvrđena na 10,2% za sve osigurane osobe, osnovica za obračun doprinosa se razlikovala. Za zaposlene osobe, doprinosi su se obračunavali na osnovu njihovog ukupnog oporezivog dohotka, dok je za samozaposlene osobe osnovica doprinosa utvrđena na minimalni iznos jednak prosječnoj bruto plati u Republici Srpskoj za prethodnu godinu.

U svjetlu te razlike i slobode procjene koja se daje državama u oblasti socijalnih prava, Ustavni sud je zaključio da podnositeljica predstavke nije bila podvrgnuta diskriminatornom tretmanu.

Evropski sud je istakao da se žalba podnositeljice predstavke odnosi na razliku u tretmanu prema Zakonu o zdravstvenom osiguranju iz 1999. godine, koji je bio na snazi u relevantno vrijeme, između samozaposlenih osoba i zaposlenika u vezi s pravom na naknadu plaće tokom perioda privremene nesposobnosti za rad. Podnositeljica predstavke tražila je pristup toj naknadi u vezi s periodom bolovanja zbog trudnoće tokom kojeg nije mogla raditi. Predmetno pravo moglo se tražiti po različitim osnovama i nije bilo konkretno povezano s trudnoćom. Shodno tome, Evropski sud je utvrdio da je u slučaju podnositeljice predstavke razlika u tretmanu bila zasnovana na "drugom statusu" u smislu člana 1. Protokola br. 12 uz Konvenciju.

Ono što ostaje da se utvrdi jeste da li se podnositeljica predstavke, kao samozaposlena osoba, nalazila u situaciji uporedivoj sa situacijom zaposlenika u vezi s predmetnom naknadom. Sud na početku primjećuje, kako tvrde Vlada i Ustavni sud, da ove dvije grupe imaju različita prava i obaveze koje uređuju različiti zakoni. Štaviše, predmetna naknada se odnosi na naknadu za „platu“, dok samozaposlene osobe ne primaju platu; one ostvaruju prihod od vlastitog rada i, gdje je primjenjivo, od rada svojih zaposlenika, što zavisi od nivoa njihove ekonomske aktivnosti.

¹ Informacije su pripremljene u saradnji između Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i Odjela za sudsku dokumentaciju i edukaciju Sekretarijata Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine. Iste su informativnog karaktera i ne obavezuju Sud.

Nasuprot tome, zaposlenici imaju izričito pravo na platu i naknadu za svoju platu tokom perioda odsustva s posla prema Zakonu o radu. Njihovi doprinosi za zdravstveno osiguranje obračunavaju se na osnovu njihove neto plate – odnosno onoga što stvarno zarade. U slučaju privremene nesposobnosti za rad, zaposlenici imaju pravo na naknadu plate na osnovu neto plate koju bi zaradili da su radili. Štaviše, za prvih 30 dana odsustva, takvu naknadu isplaćuje poslodavac. Samozaposlene osobe, koje nemaju poslodavca, stoga moraju same snositi taj početni period.

Shodno tome, iako su samozaposlene osobe, poput podnositeljice predstavke, i zaposlenici uključeni u obavezni sistem zdravstvenog osiguranja, osnova na kojoj se obračunavaju njihovi doprinosi se razlikuje, što ih stavlja u bitno različite situacije. Država uživa široku slobodu procjene u usvajanju općih mjera ekonomske ili socijalne politike. Sud dalje primjećuje da je Ustavni sud ovo pitanje ispitao na uvjerljiv i sveobuhvatan način.

Konačno, Sud primjećuje da novi Zakon o zdravstvenom osiguranju, uveden 2022. godine, uspostavlja pravo na naknadu plaće tokom perioda privremene nesposobnosti za rad i za osigurane zaposlenike i za samozaposlene osigurane osobe bez razlike. Međutim, to ne znači da je prethodni pravni okvir, koji je bio na snazi u vrijeme predmetnog slučaja, bio nespojiv sa zahtjevima Konvencije (vidi, mutatis mutandis, Caamaño Valle protiv Španije, br. 43564/17, § 68, 11. maj 2021.).

Uzimajući u obzir sve navedene aspekte ovog slučaja, Sud utvrđuje da podnositeljica predstavke nije dokazala da se, kao samozaposlena osigurana osoba, nalazila u relevantno sličnoj situaciji kao i osigurani zaposlenici.

Iz toga slijedi da nije bilo diskriminacije, a stoga ni kršenja člana 1. Protokola br. 12 uz Konvenciju.

Miladze v. Georgia (br. 41585/23), 19.5.2026. godine

Nema povrede člana 10. Ek

Podnosilac predstavke je Irakli Miladze, gruzijski državljanin rođen 1993. godine i živi u Tbilisiju. On radi kao dostavljač hrane, a sebe opisuje i kao građanskog aktivistu.

Od 2018. do 2022. godine javni prijevoz u Tbilisiju je reformisan s ciljem da se da prednost javnom prijevozu i poboljša infrastruktura za pješake i bicikliste. Predmet se odnosi na izricanje novčane kazne gospodinu Miladzeu zbog videa koji je 2022. godine objavio na TikToku, u kojem je kritikovao nove politike transporta u Tbilisiju i tvrdio da postoje nepravilnosti u postupanju javnih službenika. Video je postao viralan.

Gruzijски sudovi su utvrdili da je koristio neprirodan jezik usmjeren na određene javne službenike (uključujući gradonačelnika, njegove saradnike i policiju), što nije bilo zaštićeno pravom na slobodu govora. Stoga su zaključili da je „narušio javni mir i red“, što je kažnjivo djelo prema članu 166. stav 1 Zakona o prekršajima, te mu izrekli novčanu kaznu.

Pozivajući se na član 10. (sloboda izražavanja) Konvencije, gospodin Miladze se žalio na svoju osudu za remećenje javnog reda, tvrdeći da se relevantni zakon nije trebao primjenjivati na internet. Također ističe da je jezik koji je koristio ne predstavlja govor mržnje, da su korisnici TikToka lako mogli izbjeći njegov sadržaj ako im je bio neželjen i da je, u svakom slučaju, uključio napomenu s upozorenjem o uvredljivom jeziku.

Evropski sud je utvrdio da su gruzijski sudovi proveli temeljito i pažljivo odmjeravanje suprotstavljenih interesa u ovom predmetu, praveći razliku između oštre političke kritike i neprijateljskog ličnog omalovažavanja koje nije zaštićeno Evropskom konvencijom. Posebno su uzeli u obzir agresivan i vulgaran jezik koji je korišten, kao i mogući utjecaj seksualno eksplicitnih ličnih uvreda na široko korištenoj platformi društvenih mreža, naročito na mlade ljude.

Sobczyńska and others v. Poland (br. 62765/14, 62769/14 i 62772/14), 21.5.2026. godine

Povreda člana 6. Ek (pristup sudu)

Podnosioci predstavke su Aleksandra Sobczyńska, Adrian Klepacz i Rafał Brukiewicz, poljski državljani rođeni 1974., 1974. i 1967. godine.

Predmet se odnosi na odbijanje predsjednika Republike iz 2008. godine da imenuje podnosiocima predstavke, koji su radili kao „mlađe sudije“ (asesorzy sądowi)², na upražnjene sudijske položaje, uprkos njihovom uspješnom učešću u konkursnoj proceduri koju je sprovelo Državno sudsko vijeće. Žalbe podnosilaca predstavke upravnim sudovima i pritužbe Ustavnom sudu bile su neuspješne.

Pozivajući se na član 6 stav 1 (pravo na pristup sudu) i član 13 (pravo na djelotvoran pravni lijek) Konvencije, podnosioci predstavke se žale da su poljski sudovi odbili da razmotre njihove slučajeve u vezi s odlukom predsjednika Republike da ih ne imenuje za sudije, čime im je faktički uskraćeno bilo kakvo sudsko preispitivanje.

Evropski sud je zaključio sljedeće: (i) da su podnosioci predstavke imali domaćim pravom utvrđeno opće pravo jednakog pristupa javnoj službi u pravosuđu, (ii) predmetno opće pravo, imajući u vidu posebne okolnosti njihovog slučaja, imalo je oblik prava na pravičan postupak prilikom razmatranja prijave za sudijsku funkciju, uključujući pravo na zaštitu od proizvoljnog odbijanja, (iii) s obzirom na to da nisu bili obaviješteni o razlozima odluke kojom je odbijeno njihovo imenovanje niti im je omogućen pristup bilo kakvom naknadnom preispitivanju, podnosiocima predstavke nije pružena potrebna zaštita od onoga što se legitimno moglo smatrati proizvoljnošću u osporenoj odluci predsjednika Republike, te (iv) da je stoga narušena sama suština prava podnosilaca predstavke na pristup sudu.

Shodno tome, došlo je do povrede prava podnosilaca predstavke na pristup sudu, zagarantovanog članom 6. stav 1. Konvencije.

² „Asesorzy sądowi“ u poljskom pravnom sistemu su posebna kategorija pravosudnih službenika koji obavljaju dužnosti sudija, ali formalno nisu još imenovani za stalne sudije.